

به نام خدا

چالش های آموزشی کودکان اتیسم

مولفان :

احسان رجبی سمنانی

وحیده رجبی سمنانی

لیلا اکبری

شریفه عباس نژاد

انتشارات شرفی

(با همکاری سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۲)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

chaponashr.ir

سرشناسه: رجیبی سمنانی، احسان، ۱۳۶۱
عنوان و نام پدیدآور: چالش‌های آموزشی کودکان اتیسم/ مولفان احسان رجیبی سمنانی، وحیده رجیبی سمنانی، لیلا اکبری، شریفه عباس نژاد.
مشخصات نشر: انتشارات شرفی (با همکاری سازمان چاپ و نشر ایران)، ۱۴۰۲.
مشخصات ظاهری: ۱۰۱ ص.
شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۷۶۷۰-۸۶-۹
وضعیت فهرست نویسی: فیپا
موضوع: کودکان اتیسم - چالش‌های آموزشی
شناسه افزوده: رجیبی سمنانی، وحیده، ۱۳۶۱
شناسه افزوده: اکبری، لیلا، ۱۳۶۵
شناسه افزوده: عباس نژاد، شریفه، ۱۳۶۹
رده بندی کنگره: PN۲۲۰۳
رده بندی دیویی: ۸۰۹/۲۵۸
شماره کتابشناسی ملی: ۹۴۹۳۸۷۱
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیپا

نام کتاب: چالش‌های آموزشی کودکان اتیسم
مولفان: احسان رجیبی سمنانی - وحیده رجیبی سمنانی - لیلا اکبری - شریفه عباس نژاد
ناشر: انتشارات شرفی (با همکاری سازمان چاپ و نشر ایران)
صفحه آرای، تنظیم و طرح جلد: پروانه مهاجر
تیراژ: ۱۰۰۰ جلد
نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۲
چاپ: زبرجد
قیمت: ۱۰۲۰۰۰ تومان
فروش نسخه الکترونیکی - کتاب‌رسان:
<https://chaponashr.ir/ketabresan>
شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۷۶۷۰-۸۶-۹
تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵
www.chaponashr.ir

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۵	فصل اول: تعاریف و مبانی اولیه.....
۵	نگاهی به شیوه ها.....
۷	ویژگی ها.....
۱۰	اختلالات یادگیری.....
۱۳	شناسایی.....
۱۶	درک فرآیند.....
۱۹	یادگیری و توسعه.....
۲۱	بررسی شرایط.....
۲۴	مروری بر تحقیقات فعلی.....
۲۷	فصل دوم: ریشه یابی اختلالات.....
۲۷	تعریف اختلالات یادگیری در زمینه اوتیسم.....
۳۰	انواع رایج.....
۳۳	درک نشانه ها.....
۳۵	شناسایی چالش.....
۳۸	تظاهرات رفتاری.....
۴۱	اختلالات زبان.....
۴۴	پردازش حسی.....
۴۶	برخی موارد مشهود.....
۵۱	فصل سوم: تشخیص و درمان.....
۵۱	شناخت اولیه.....
۵۴	رویکرد چند رشته ای برای ارزیابی اختلالات یادگیری در ASD.....
۵۷	آزمونهای اولیه.....
۶۳	معیارهای تشخیص.....
۶۶	چالش ها و ملاحظات.....

۶۹	جایگاه والدین و مربیان
۷۲	روش های مناسب اولیه
۷۵	فصل چهارم: برنامه ها و اقدامات لازم
۷۵	گام اول
۷۸	اقدامات آموزشی
۸۱	آموزش های موثر
۸۴	حمایت های لازم
۸۷	نوآوری در آموزش
۹۰	آموزش مهارت های اولیه اجتماعی
۹۳	رویکردهای تعاملی
۹۷	منابع و مآخذ

فصل اول

تعاریف و مبانی اولیه

نگاهی به شیوه ها

اختلال طیف اوتیسم را بیشتر می‌توان یک اختلال نورولوژیکی که خودش را در سال‌های اولیه رشد کودک نمایان می‌کند معرفی نمود. این اختلال در بیماران اوتیستیک باعث می‌شود که فرد نتواند در زمینه رفتارهای اجتماعی و مهارت‌های ارتباطی به درستی عمل کند و مزاحم او برای یادگیری چگونگی ارتباط و تعامل با دیگران به‌طور اجتماعی می‌شود. کودکان و بزرگسالان دارای اختلال طیف اوتیسم در زمینه ارتباط کلامی و غیرکلامی، مهارت‌های شناختی معمول، رفتارهای اجتماعی، فعالیت‌های سرگرم‌کننده و بازی دارای مشکل می‌باشند.

اختلال طیف اوتیسم (ASD) یک اختلال عصبی رشدی است که با کمبودهای مداوم در ارتباطات و تعامل اجتماعی و همچنین الگوهای محدود و تکراری رفتار، علائق یا فعالیت‌ها مشخص می‌شود. درک ASD طی سال‌ها تکامل یافته است و هدف این بخش بازگشایی پیچیدگی اختلال طیف اوتیسم در بافت ایران است. این کاوش با کنکاش در جنبه‌های اجتماعی-فرهنگی منحصر به فرد، چالش‌های تشخیصی و مداخلات، به دنبال کمک به درک جامع ASD در زمینه ایران است.

یکی از جنبه‌های مهم درک ASD در ایران، اذعان به تفاوت‌های فرهنگی است که بر بروز و شناخت اختلال تأثیر می‌گذارد. جامعه ایرانی هنجارهای فرهنگی متمایز خود را

دارد و این ارزش‌های عمیقاً ریشه‌دار، نحوه درک و رفتار با افراد مبتلا به ASD در جامعه را شکل می‌دهند (احمدی و همکاران، ۲۰۱۹، ص ۴۵). برای مثال، ماهیت جمع‌گرایانه فرهنگ ایرانی بر هماهنگی گروهی تأکید دارد که می‌تواند بر یکپارچگی اجتماعی افراد مبتلا به ASD تأثیر بگذارد. درک این پویایی‌های فرهنگی برای مداخلات متناسب با انتظارات و ارزش‌های اجتماعی رایج در ایران ضروری است (صادقی، ۱۳۹۹، ص ۷۸).

علاوه بر این، روند تشخیصی ASD در ایران چالش‌های منحصر به فردی را ارائه می‌دهد. در دسترس بودن متخصصان آموزش دیده و ابزارهای ارزیابی استاندارد محدود است و اطمینان از تشخیص دقیق و به موقع را دشوار می‌کند (محمدی و همکاران، ۲۰۲۱، ص ۱۱۲). سوگیری‌های فرهنگی در معیارهای تشخیصی نیز نقش دارند، زیرا برخی از رفتارهای مرتبط با ASD ممکن است در بافت فرهنگی ایران متفاوت درک شوند (مظاهری و همکاران، ۲۰۱۸، ص ۲۳۵). این امر بر نیاز به ابزارها و شیوه‌های تشخیصی حساس فرهنگی برای بهبود دقت تشخیص‌های ASD در ایران تأکید می‌کند.

در سال‌های اخیر، شناخت فزاینده‌ای از ناهمگونی در طیف اوتیسم وجود داشته است، و این امر به ویژه در زمینه ایران مرتبط است. مطالعات انجام شده در ایران تظاهرات بالینی متنوع و بیماری‌های همراه در میان افراد مبتلا به ASD را برجسته کرده است (رجبی و همکاران، ۲۰۱۷، ص ۲۰۳). عواملی مانند سن، جنسیت و شرایط پزشکی همزیستی به این ناهمگونی کمک می‌کنند و بر اهمیت مداخلات شخصی‌سازی شده که نیازهای خاص هر فرد را برطرف می‌کند، تأکید می‌کند (قانی زاده، ۲۰۱۹، ص ۱۳۴).

پرداختن به نیازهای آموزشی افراد مبتلا به ASD در ایران یکی دیگر از جنبه‌های مهم درک پیچیدگی این اختلال است. نظام آموزشی ایران ممکن است همیشه برای پاسخگویی به سبک‌های یادگیری منحصربه‌فرد و چالش‌های دانش‌آموزان مبتلا به ASD مجهز نباشد (شیرازی و همکاران، ۲۰۲۲، ص ۷۶). سیاست‌های آموزش فراگیر در حال تحول هستند، اما هنوز نیاز به استراتژی‌های هدفمندتر و برنامه‌های تربیت معلم برای

ایجاد یک محیط یادگیری فراگیر و حمایتی برای دانش‌آموزان مبتلا به ASD در مدارس ایران وجود دارد (توکلی و همکاران، ۲۰۲۰، ص ۱۸۹).

نقش خانواده‌ها در حمایت از افراد مبتلا به ASD در ایران قابل اغراق نیست. پویایی خانواده، باورهای فرهنگی و در دسترس بودن خدمات حمایتی بر رفاه کلی افراد مبتلا به ASD تأثیر می‌گذارد (شفیع و همکاران، ۲۰۱۹، ص ۳۲۱). در ایران که پیوندهای خانوادگی مستحکم است، مشارکت خانواده‌ها در روند درمانی امری ضروری است. تلاش‌های مشارکتی که خانواده را جزء لاینفک مداخله می‌دانند، می‌توانند به نتایج مؤثرتری کمک کنند (آخوندزاده، ۱۳۹۷، ص ۵۶).

مداخلات برای ASD در ایران از نظر در دسترس بودن و کارایی متفاوت است. مداخلات رفتاری، گفتار درمانی و درمان‌های دارویی از جمله گزینه‌ها هستند، اما دسترسی و پذیرش این مداخلات در مناطق مختلف متفاوت است (عباسخانیان و همکاران، ۲۰۲۱، ص ۴۰۲). ادغام شیوه‌های درمانی سنتی ایرانی با مداخلات مبتنی بر شواهد در برخی موارد، با تأکید بر اهمیت رویکرد کل‌نگر که به ارزش‌های فرهنگی احترام می‌گذارد، نویدبخش بوده است (سلیمانی و همکاران، ۲۰۱۹، ص ۱۶۵).

بازگشایی پیچیدگی اختلال طیف اوتیسم در ایران نیازمند رویکردی چند بعدی است که جنبه‌های فرهنگی، تشخیصی، آموزشی، خانوادگی و مداخله‌ای را در نظر می‌گیرد. بافت فرهنگی-اجتماعی منحصربه‌فرد ایران بر ادراک و مدیریت ASD تأثیر می‌گذارد و استراتژی‌های زمینه‌ای خاص را ضروری می‌کند. با پرداختن به این پیچیدگی‌ها، محققان، پزشکان و سیاست‌گذاران می‌توانند به توسعه مداخلات مؤثرتر و حساس‌تر فرهنگی برای افراد مبتلا به ASD در ایران کمک کنند.

ویژگی‌ها

اختلال طیف اوتیسم (ASD) یک اختلال عصبی رشدی است که با تیفی از نقص‌های ارتباط اجتماعی و رفتارهای تکراری مشخص می‌شود. هدف این بخش بررسی جامع ویژگی‌های مختلف در طیف اوتیسم، به‌ویژه در زمینه ایران است. درک تظاهرات متنوع

ASD برای تشخیص موثر، مداخله و حمایت از افراد در طیف بسیار مهم است. این بحث برگرفته از ادبیات دانشگاهی اخیر است که بر دیدگاه‌های ایرانی و بین‌المللی تأکید دارد.

مفهوم طیف اوتیسم منعکس‌کننده ناهمگونی این اختلال است که طیف وسیعی از توانایی‌ها، چالش‌ها و تظاهرات را در بر می‌گیرد. بر اساس راهنمای تشخیصی و آماری اختلالات روانی، ویرایش پنجم (DSM-5)، ASD بر اساس شدت اختلالات ارتباط اجتماعی و وجود رفتارهای محدود و تکراری طبقه‌بندی می‌شود (انجمن روانپزشکی آمریکا، ۲۰۱۳). ماهیت طیفی ASD بر تفاوت‌های فردی در میان افراد تشخیص داده شده تأکید می‌کند و هر مورد را منحصر به فرد می‌کند (لرد و جونز، ۲۰۱۲، ص ۴۵).

تشخیص ASD در زمینه‌های فرهنگی مختلف، مانند ایران، مستلزم توجه دقیق به هنجارهای فرهنگی، ارزش‌ها و بیان علائم است. جامعه ایرانی، با تفاوت‌های فرهنگی متمایز خود، ممکن است بر درک و شناسایی ویژگی‌های ASD تأثیر بگذارد. عوامل فرهنگی از جمله زبان، انتظارات اجتماعی و نگرش‌های خانوادگی نقش بسزایی در شکل دادن به ویژگی‌های ASD دارند (قانی زاده، ۱۳۹۰، ص ۱۲۳). درک این تفاوت‌های فرهنگی برای ارزیابی دقیق و حساس فرهنگی ضروری است.

عوامل اجتماعی و اقتصادی به ارائه ویژگی‌های ASD، با تغییرات بالقوه در شدت علائم و دسترسی به منابع کمک می‌کنند. در ایران نمی‌توان از تأثیر وضعیت اجتماعی-اقتصادی بر بروز صفات ASD چشم‌پوشی کرد. خانواده‌هایی با منابع مالی محدود ممکن است در دسترسی به ارزیابی‌های تشخیصی به موقع و مداخلات مناسب با چالش‌هایی مواجه شوند که به طور بالقوه بر مسیر رشد کلی کودکان مبتلا به ASD تأثیر می‌گذارد (هاشمی و همکاران، ۲۰۱۹، ص ۵۶۷).

یکی از ویژگی‌های اصلی ASD اختلال در ارتباطات اجتماعی است. افراد مبتلا به ASD اغلب با ارتباطات کلامی و غیرکلامی دست و پنجه نرم می‌کنند که منجر به مشکلاتی در برقراری و حفظ روابط می‌شود. در بافت ایرانی، رشد زبان و سبک‌های ارتباطی ممکن است تحت تأثیر عوامل فرهنگی باشد. برای مثال، ماهیت جمع‌گرایانه فرهنگ

ایرانی ممکن است الگوهای ارتباطی را شکل دهد و بر چگونگی درک و پرداختن به چالش‌های ارتباطی مرتبط با ASD در جامعه تأثیر بگذارد (صمدی و همکاران، ۲۰۲۰، ص ۸۹).

تفاوت‌های پردازش حسی در میان افراد مبتلا به ASD رایج است و بر پاسخ‌های آنها به محرک‌های محیطی تأثیر می‌گذارد. حساسیت بیش از حد یا کم حساسیت به ورودی حسی می‌تواند به طور قابل توجهی بر عملکرد روزانه تأثیر بگذارد. مطالعات اخیر در ایران اهمیت در نظر گرفتن تفاوت‌های پردازش حسی در ارزیابی و برنامه ریزی مداخله برای افراد مبتلا به ASD را برجسته می‌کند (مظاهری و همکاران، ۲۰۲۲، ص ۳۴۵).

رفتارهای محدود و تکراری از ویژگی‌های بارز ASD هستند. این رفتارها می‌تواند به اشکال مختلفی مانند حرکات کلیشه‌ای، علایق شدید یا پایبندی به روال‌ها ظاهر شود. تأثیرات فرهنگی ممکن است محتوا و مقبولیت رفتارهای تکراری را در بافت ایرانی شکل دهد. درک چگونگی درک و تطبیق این رفتارها در جامعه ایرانی برای ارتقای پذیرش و شمولیت بسیار مهم است (قاجارزاده و همکاران، ۲۰۱۸، ص ۲۰۱).

توانایی‌های ذهنی افراد مبتلا به ASD بسیار متفاوت است، از ناتوانی ذهنی تا مهارت‌های شناختی استثنایی. در شرایط ایران، فرصت‌های آموزشی و حمایت از افراد مبتلا به ASD ممکن است بر اساس توانایی‌های فکری آنها متفاوت باشد. تحقیقات اخیر در ایران بر اهمیت آموزش شخصی و فراگیر برای پاسخگویی به پروفایل‌های فکری متنوع در طیف اوتیسم تأکید می‌کند (قهاری و همکاران، ۲۰۲۳، ص ۱۱۲).

تفاوت‌های جنسیتی در ارائه ویژگی‌های ASD در ادبیات اخیر مورد توجه قرار گرفته است. در ایران، انتظارات اجتماعی و نقش‌های جنسیتی ممکن است بر شناسایی و تفسیر ویژگی‌های ASD در پسران و دختران تأثیر بگذارد. درک تظاهرات خاص جنسیتی ASD برای طراحی مداخلات و سیستم‌های حمایتی برای رسیدگی به نیازهای منحصر به فرد افراد زن و مرد در طیف بسیار مهم است (رستگاریان و همکاران، ۲۰۲۱، ص ۷۸).